

Ретроспективні семантичні моделі германських та слов'янських світлопозначень

І. О. Прищепчук

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, Україна

*Corresponding Author. E-mail: irynapry@ukr.net

Paper received 23.03.16; Accepted for publication 10.04.16.

Анотація. Статтю присвячено опрацюванню моделей семантичного розвитку лексем на позначення світіння в англійській та українській мовах на тлі інших германських і слов'янських мов, починаючи від праїндоевропейської доби до сьогодення, з урахуванням основних етапів у розвитку мов. Описані схеми зіставлено з метою виявлення спільного та відмінного у розвитку праформ та їхніх континуантів у мовах, що досліджуються. У статті розглянуто гіпотези щодо мотиваційної ознаки, покладеної в основу розвитку семантики світла в індоєвропейських мовах.

Ключові слова: праоснова, семантична модель, континуант, мотиваційна ознака, діакронія.

Вступ. Зміщення інтересу сучасних лінгвістичних досліджень у сферу семантики, що пов'язано з утвердженням антропоцентризму у царині дослідження мови, не могло не позначитися на кореляції діакронічного та синхронічного вектору у дисципліні. Хоча порівняльно-історичне мовознавство заклало підвалини виникнення лінгвістики як науки, діакронічний та синхронічний підхід до мовних явищ тривалий час розмежовували. На сучасному етапі розвитку лінгвістичних студій питання полягає не у тому, який підхід має бути панівним, а як забезпечити їх науково обґрунтований синтез. Витоки сучасних значеннєвих перетворень лексем вбачається можливим шукати у глибокій давнині, а саме зіставивши семантику праоснови та її континуантів. Особливий інтерес викликають випадки, коли однакові явища та предмети навколишньої дійсності пов'язані у носіїв різних мов з різними мотиваційними установками, що закладені у семантиці праформи, від якої вони походять. Синтез синхронії та діакронії у лексичній семантиці дав поштовх виникненню нових лінгвістичних напрямків, як-от когнітивної лінгвокомпаративістики (термін А. В. Корольової) [4], діакронічної ономазіології (А. Бланк) [10].

Незважаючи на значні здобутки когнітивної семантики, науковці припускаються помилки, аналізуючи зв'язок значення праформи та її рефлексів з позицій сучасного носія мови. Теоретичним та методологічним проблемам опрацювання кореляції діакронічної та синхронічної семантики присвячено праці Л. В. Дронової. Дослідниця стверджує, що перенести значень праформи на сучасний етап семантичного розвитку її рефлекса без аналізу проміжних етапів його формування означає своєрідний стрибок, прірву тривалістю у тисячі років [2, с. 27]. Встановлення об'єктивних закономірностей формування семантики лексем того чи іншого лексико-семантичного поля в одній чи більше мовах, зокрема з метою їх зіставлення, необхідно здійснювати на всіх етапах мовного розвитку. Оскільки об'єктом нашого наукового інтересу є англійська та українська мови із залученням матеріалу германських та слов'янських мов, то вивчення семантичних трансформацій лексики у координатах "діакронія – синхронія" необхідно здійснювати на осі "праїндоевропейська мова – пра-мови – давні мови – сучасні мови".

Лексика світіння, зокрема опис моделей її значен-

невих перетворень, вже була об'єктом наукового інтересу лінгвістів. О. В. Царгородцева, вивчаючи російські світлолексеми на індоєвропейському фоні, широко залучаючи матеріал споріднених мов, робить спроби конкретизувати семантику праформ світіння та описує певні моделі їхнього розвитку, але не зіставляє їх [8].

Метою статті є описати схеми семантичних перетворень, яких зазнають континуанти праїндоевропейських основ на позначення світіння в англійській та українській мовах на тлі інших германських та слов'янських мов, дати огляд гіпотез щодо встановлення мотиваційної ознаки, покладеної в основу розвитку праформ світіння в індоєвропейській період, встановити ядерні та периферійні перетворення, реалізовані рефлексами праформ в англійській та українській мовах, і зіставити їх, виявивши спільне та відмінне.

Провідними для реалізації поставлених завдань є **методи** семантичної реконструкції в її внутрішньому та зовнішньому аспектах, а також етимологічного аналізу, метод семантичних паралелей, метод семантичного моделювання та зіставлення. Зокрема, моделюючи семантичні ланцюжки, застосовано методіку, розроблену І.М. Нечитайло, яка здійснює діакронічні розвідки у царині діакронічної семантики з дотриманням послідовності аналізу етапів мовних змін [7].

Результати та їх обговорення. Походження лексики з семантичним компонентом "світло" в англійській та українській мовах простежується до праїндоевропейської доби. Значний прошарок лексем англійської та української мов, що продовжують розвиток праформ на позначення світіння, є, у термінах порівняльно-історичного мовознавства, когнатами.

За спостереженнями М. М. Маковского, поняття "світити" пов'язано з поняттями "бити", "різати", "кидати". Такий зв'язок значень дослідник ілюструє праїндоевроп. *bhau- "бити", *bhā- "сяяти", *bhā- "говорити" та зв'язком російської лексеми *свет* (і відповідно української лексеми *світло*), зі спорідненими лит. *sviesti* "світити" та *sviesti* "кидати" [6, с.172]. Думки про те, що семантика світла, звуку та фізичної дії, зокрема биття, деформації ("гнути") та ушкодження ("шкребти", "різати") є пов'язаними, дотримується В. В. Левицький, який, визначаючи таке етимологічне рішення гіпотетичним, вважає, що в основі перелічених значень лежить семантика руху [5, с. 6].

Так, В. В. Левицький вказує на те, що поняття “сяяти” та “звучати” є пов’язаними з поняттям “сонце”. Він припускає спорідненість гот. *swiglōn* “грати на сопілці” та прагерм. **swegila* “блискучий”, прагерм. *sweg-* / *swag-* “сяяти”, континуантом якого є гот. *sugil* “сонце” (від праїндоевроп. **sauel-*, *suel-*, *sul-* “сонце”) [5, с. 527]. На користь гіпотези про зв’язок понять звуку та світла свідчать такі паралелі, як давньоінд. *svar* “звучати, дзвеніти” та *sua-yaa* “світити, сяяти” [5, с. 525 – 526]. Праїндоевроп. **suer-1* “говорити” В. В. Левицький вважає можливим реконструювати від праїндоевроп. **sē / se-* “жила, струна, тягива”, що міг виникнути як звукозображення віброуючої струни, де семантика мінливого руху виступає як мотиваційна основа виникнення семантики звуку і світла. До цього етимологічного гнізда, на його думку, можна віднести російськ. *сверкать* та *сверчок* [5, с. 114, 525 – 526]. Походження лексеми російськ. *сверкать* не є остаточно з’ясованим: можливо, *сверчок* від праслов. **sverk-*, **svercъ-*, що має звукозображальний характер з експресивними відтінками, як і українське *цвіркати*, *цвіркати*. Ж. Ж. Варбот пов’язує походження російськ. *сверкать* з праслов. **vь/rьk-* “крутити”, що цілком узгоджується з гіпотезою про фізичну дію як основу виникнення звуку та світла [1, с. 56].

Зв’язок звуку і світла простежуємо в укр. *луна* “відгомін, відголосок”, *лунати* “звучати, відкликатися (про звук)”, який автори “Етимологічного словника української мови” з певною долею гіпотетичності відносять до праслов. *luna* “місяць, світло, відблиск”, мотивуючи такий перехід давньою сферою перенесення зорової сфери на слухову [3 (3), с. 304]. Укладачі “Праслов’янського лексичного фонду” пов’язують українськ. *лунати* “відкликатися” та білор. *лунаць* “літати” безпосередньо з праслов. **luna* “місяць, повний місяць”, описуючи ланцюг семантичних перетворень у вигляді схеми “*відбиватися (про світло) – відкликатися (про звук) – літати*”, що походять від праїндоевроп. **louhna* “місяць” від праїндоевроп. **leuk-* “світити, ясний, блискучий, сяяти” [9 (16), с. 173 – 174].

Розглядаючи моделі розвитку лексики світіння англійської та української мов, ми дотримуємося гіпотези, висловленої В. В. Левицьким про мотиваційну ознаку руху, покладену в її основу. Логічним було б припустити, що у разі, якщо семантика руху лежить в основі розвитку семантики світіння, то першим рівнем реконструйованого значення для праформ з семантичним компонентом “світло” має бути непостійне світіння. Тому зосередимо увагу на схемах, де значення світіння зберігається у координатах “діахронія – синхронія” та таких, де значення світіння втрачається, а натомість актуалізується значення фізичної дії.

Світіння як фізичне явище характеризується яскравістю, постійністю чи мінливістю, самостійністю чи здатністю відбивати світло. Проаналізуємо семантичні ланцюжки розвитку рефлексів на позначення різних видів світіння у сучасних англійській та українській мовах. Обидві мови реалізують семантичні моделі, у яких семантика світла зберігається протягом усієї семантичної історії слова.

Англійське дієслово *glitter* позначає яскраве непостійне світіння і семантичний ланцюг його трансформацій реконструюється, ймовірно, таким чином:

праїндоевроп. **ghlei-*, **ghleid-* “блищати” [5, с. 220], “сяяти, виблискувати, палати, бути теплим” [11 (1), р. 662] – прагерм. **glitan* “світити, виблискувати” [Kroonen, с. 181] – давньоангл. *glitenian* “світити, сяяти” [12, р. 181] – середньоангл. *gliteren* “блищати, виблискувати”, що безпосередньо походить від давньоісл. *glitra* “блищати, виблискувати” [11 (1), р. 662], спорідненого з гот. *glitmunian* “блищати” [5, с. 220;]. Як бачимо, давньоанглійська лексема, що демонструє зсув у бік постійності порівняно з прагерманською формою, була витіснена запозиченою середньоанглійською лексемою, яка з праїндоевропейської доби зберігає значення непостійного яскравого світіння, притаманне прагерманській мові.

Етимологічний словник української мови не фіксує семантичних коливань у формуванні семантики іменника *блиск* та спільнокореневих лексем. Численні рефлексії української мови успадкували семантику яскравого світіння, яка зберігається від праїндоевропейського періоду. Розвиток лексеми *блищати*, *виблискувати* можна зобразити схематично таким чином: праїндоевроп. **bhleig-* / *bhlig-* “блищати, сяяти” – праслов. *bliskati* “виблискувати, блищати” – староукр. *блискати* “виблискувати” – українськ. *блищати*, *виблискувати*. Праоснова **bhleig-* / *bhlig-* “блищати, сяяти” розвивається за схемою “*світити яскравим постійним світлом – світити яскравим непостійним чи постійним світлом*”, при цьому основні значення формуються ще у праслов’янську добу [3 (1), с. 209–210; 9 (2), с. 116 – 177]. В англійській мові когнати українського *блиск*, *блищати* зберігають значення світіння тільки до давньоанглійського періоду: праїндоевроп. **bhleig-* / *bhlig-* “блищати, сяяти” – прагерм. *blīkan* “сяяти” – давньоангл. *blīcan* “сяяти” [5, с. 108; 12, р. 69].

Аналогічні схеми значеннєвих перетворень демонструють англійська лексема *shine* та українська *сяяти* на позначення рівного постійного яскравого світіння. Реконструюємо послідовність цих змін: праїндоевроп. **skī-*, *skā(i)-*, *skēi-* ‘світити, мигтати, тьмяно світити’ [11(2), р. 1437] – прагерм. **skīnan* ‘світити’ [5, с. 472; 12, р. 445] – давньоангл. *scīnan* ‘світити’ [5, с. 472; 12, р. 445] – середньоангл. *schīnen* ‘світити’ [11, р. 437] – англ. *to shine* ‘світити, сяяти’. Сучасне англійське дієслово вживається на позначення постійного рівного самостійного чи відбитого, як видно зі словникових дефініцій, яскравого світла Семантика постійного світіння формується у прагерманських період і успадкована мовами германської групи. Готська та давньоісландська мови, які зберігають найархаїчніші риси германських мов, мали у своєму складі рефлексії праформи, а саме дієслова давньоісл. *skīna* ‘світити’ та гот. *skeinan* ‘тс.’ [5, с. 472; 12, р. 445;]. Схематизація значеннєвих перетворень у розвитку української лексеми *сяяти* має спиратися на такі етимологічні дані: праїндоевроп. **skāi-*, *skāi-*, *skī-* ‘блимати, тьмяно світити (про мокрі предмети); тінь’ [13, р. 917–918] – праслов. *sjati* ‘сяяти’ – українськ. *сяяти* ‘випромінювати рівне яскраве світло’ [3 (5), с. 497]. Семантична схема для обох мов набуває такого вигляду: “*світити тьмяним непостійним світлом – світити рівним постійним світлом – світити рівним постійним яскравим світлом*”.

Звернемося до лексем на позначення тьмяного непостійного світіння. Праїндоевропейським етимомом для дієслова *glimmer* є **ghel-* ‘сяяти’, що безпосередньо походить від його варіанта **ghlei-* ‘сяяти, виблискувати, палати, бути теплим’ [11, р. 661–662]. Модель семантичного розвитку включає низку таких перетворень: праїндоевроп. **ghlei-* ‘сяяти, виблискувати, палати, бути теплим’ – прагерм. **glim-* ‘світитися, мерехтіти’ [5, с. 220], **gliman* ‘світити’, [12, с. 181] – середньоангл. *glimmeren* ‘мерехтіти, тьмяно світити’ [12, с. 220], середньоангл. *glemeren, glimmeren* ‘світити’ [11, р. 661] – англ. *glimmer* ‘мерехтіти, тьмяно світити’. Незважаючи на деякі відмінності у реконструкції значення середньоанглійського дієслова, бачимо, що лексема *glimmer* чітко демонструє розвиток семантики у бік згасання, зменшення інтенсивності світлового ефекту та його нестійкості. Споріднене з сучасним англ. *glimmer* дієслово нім. *glimmeren* теж має семантику мерехтіння [5, с. 220]. Підсумкова модель “світити яскравим постійним чи непостійним світлом – світити тьмяним непостійним світлом” демонструє семантику тьмяного непостійного світіння, що сягає прагерманської доби.

В українській мові дієслова на позначення неясного непостійного світіння також походять від праформ зі значенням світла, проте українські дієслова демонструють окремі аломорфні схеми семантичного розвитку як у зіставленні з англійською мовою, так і зі слов’янськими мовами. Українське *бликати* ‘блїмати’ також походить. Дієслово україн. *бликати* ‘тьмяно світити, мерехтіти’ є паралельне утворення до *бликати* (від праїндоевроп. **bhlei-* / *bhli-* ‘сяяти, блищати’, від праслов. *blikati*), споріднене зі словацьк. *blikat’* ‘блїмати’ [3 (1), с. 209]. Українське дієслово є особливим утворенням на праслов’янському фоні, що на правах гіпотези розглядається як розширення давнього кольоропозначення засобами детермінатива *-m-* [9 (2), с. 115–116]. Праформа **blikati-* не реконструюється у “Праслов’янському лексичному фонді”, проте її потрібно розглядати у межах етимологічного гнізда слова *блиск* і його похідних від праслов. **blěsk-*, староукр. *блиск* ‘блиск, блискавка’ [9 (2), с. 113; 3 (1), с. 209]. Семантичний зсув визначаємо як перехід від яскравого світіння до неясного непостійного світіння у вигляді схеми “світити яскравим постійним світлом – світити яскравим непостійним світлом – світити неясним непостійним світлом”.

Українські лексеми *мигати* та *мерехтіти* на позначення неясного непостійного світіння реалізують семантичні схеми, що є відмінними від схем англійських лексем. Праоснову **mer-* ‘мерехтіти, світити’, рефлексом якого є українське *мерехтіти*, розглядають у зв’язку з праїндоевроп. **meig-* / **meik-* ‘мерехтіти, туман’ [Роконгу, р. 712; 3 (3), 443]. Праїндоевроп. **mei-*, *mi-* з розширенням *gh* у глибокій реконструкції має семантику мінливого руху [9 (19), с. 28], звідки праслов. *migati* (*se*), серед континуантів якого є дієслова зі значенням як світла, так і руху, як-от: серб. *migati* ‘мигати’, ‘рухати’, ‘мерехтіти’, словен. діал. *mihati* ‘ходити туди-сюди’, чеськ. діал. *migati* ‘швидко бігти’, рос. псков. діал. *migati* ‘йти, бігти’ [9 (19), с. 26 – 27].

Окремої точки зору на семантичну реконструкцію

праїндоевроп. **meig-* дотримуються укладачі “Етимологічного словника української мови”, визначаючи його семантику “примружувати повіки”, що виникає на основі значення праїндоевроп. **megh-* / *mog-* ‘тягти’ [3 (3), с. 457], яке у свою чергу пов’язане з праслов. **mogti*, розглядаючи у безпосередньому етимологічному зв’язку з праслов. **migati* ‘мигати’ та **mьgla* ‘імла, туман, хмара’, де обидва розвиваються зі значення “тягнути” [3 (3), с. 494]. Гіпотеза авторів ЕСУМ цілком відповідає закономірностям розвитку дієслівної семантики від конкретної дії до більш узагальненої (зіставимо семантичні паралелі рос. *делать* від праїндоевроп. **dhē-* ‘класти’) [5, с. 371]. Лексема *мигати* походить від праїндоевроп. **mei-*, семантика якого реконструйована з певними відмінностями (напр., “мерехтіти, туман” [13, р. 712]), або **meigh-*, реконструйована як “блїмати, моргати, стягувати повіки”, що у свою чергу пов’язане з праїндоевроп. **megh-* / *mogh-* ‘тягти’ [3 (3), с. 226]. Семантика українського дієслова успадкована ще з праслов’янського періоду від праформи **migati(se)* ‘мигати’, де значення перемінливого світіння, рябіння розвивається за моделлю **рухатися – створювати візуальний ефект блїмання* або **тягнути – стягувати повіки – блїмати*.

Гіпотезу про те, що мотиваційною основою для семантики світла є семантика руху чи фізичної дії, (напр., “тягнути”), можна підсилити, навівши окремі семантичні моделі розвитку англійських та українських континуантів праоснов зі значенням світіння, де останнє втрачається, натомість актуалізується значення руху чи фізичного впливу. Так, у германських мовах праформа **ghel-* ‘блищати’ має континуант прагерм. **glīdan* ‘ковзати’ давньоангл. *glīdan* ‘ковзати’, споріднене з давньонім. *glītan* та нім. *gleiten*, давньофриз. *glīda*, нідерл. *glijden* та швед. *glida* з однаковим значенням [5, с. 220; 11, р. 661; 12, р. 181]. Тобто в англійській мові реалізована модель “світити – плавний рух”. Схожий зсув у значенні властивий праслов. **gladii*, континуантом якого є українськ. *гладити* [3 (1), с. 519; 9 (6), с. 114 – 115]. Схематизувати трансформації вбачаємо можливим у вигляді “світити – гладити (здійснювати рух)”. На відміну від моделі германських когнатів засвідчуємо своєрідну зміну ролей, зсув в об’єктно-суб’єктних відношеннях, зсув у бік перехідності. Зазначимо, що крім семантики делікатного руху деякі рефлексивні мають значення “стругати, скоблити”, що може бути проінтерпретовано у зв’язку з семантикою руху, фізичної дії, від якого і походить значення світла індоевропейських праоснов: болг. *гладя* ‘гладити’, ‘точити’, російськ. тульськ. діал. *гладить* ‘бити’ [9 (6), с. 115].

Висновки. Дієслова, що позначають різні види світіння в англійській та українській мові, демонструють певну семантичну стабільність протягом свого розвитку, успадковуючи семантику світла, реконструйовану для праїндоевропейських основ, від яких вони походять. Гіпотетично для праформ з поняттєвим компонентом “світло” встановлюють мотиваційну ознаку руху чи фізичної дії, як-от “тягти” (останнє має континуанти на позначення світіння лише в українській мові). Значення фізичної дії, що втрачене у реконструкції праоснови, може виявлятися у подальшому його розвитку рефлексів в обох мовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варбот Ж. Ж. К этимологии прилагательных со значением 'быстрый' II / Жанна Жановна Варбот // Этимология 1988 – 1990 – М. : Наука, 1993. – С. 44 – 49.
2. Дронова Л. П. Реконструкция в компаративистике и когнитивной лингвистике / Любовь Петровна Дронова // Вестник Томского государственного университета. Серия Филология. – Томск : Издательство Томского государственного ун-та, 2012. – № 4 (20). – С. 24 – 31.
3. Этимологичний словник української мови у 7 томах / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 1982 – 2012. – Т. 1. – 634 с.; 1982. – Т. 3. – 553 с.; 1989. – Т. 5. – 705 с.; 2006.
4. Корольова А. В. Діахронічний вектор дослідження когнітивних структур свідомості й одиниць мислення / А. В. Корольова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія / [Гол. 4ед. А. В. Корольова]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2011. – Т. 14. – № 1. – С. 76–85.
5. Левицкий В. В. Этимологический словарь германских языков / Виктор Васильевич Левицкий. – Винница : Нова Книга, 2010. – Т. 1. – 616 с.
6. Маковский М. М. Удивительный мир слов и значений. Иллюзии и парадоксы в лексике и семантике / Марк Михайлович Маковский. – М. : Высш. Шк., 1989. – 200 с.
7. Нечитайло І. М. Історія і типологія праслов'янських дечербативів : [монографія] / Ірина Миколаївна Нечитайло. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2011. – 365 с.
8. Царгородцева О. В. Русские светообозначения в индоевропейском контексте автореф. Дис. ... канд. Филол. Наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / Царгородцева Оксана Викторовна. – Томск, 2009. – 27 с.
9. Этимологический словарь славянских языков : Праславянский лексический фонд / Под. Ред. О. Н. Трубачева. – Вып. 2. – 238 с. – М. : Наука, 1975; – Вып. 6. – 222 с. – М. : Наука, 1979; – Вып. 16. – 264 с. – М. : Наука, 1990; – Вып. 19. – 254 с. – М. : Наука, 1992.
10. Blank A. Words and Concepts in Time: Towards Diachronic Cognitive Onomasiology [Electronic Resource] / Andreas Blank. – Mode of access : www.metaphorik.de/01/blank.pdf
11. Klein E. A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language / Ernest Klein. – Amsterdam : Elsevier Publishing Company, 1966 – 1967. – Vol. 1. – 853 p. – Vol. 2. – P. 854 – 1776.
12. Kroonen G. Etymological dictionary of Proto-Germanic / Guus Kroonen. – Leiden- Boston : Brill, 2013. – 794 p.
13. Pokorny J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch / Julius Pokorny – Bern, München : Franke Verlag, 1959. – 1183 p.

REFERENCES

1. Varbot Zh. On the etymology of the adjectives with the meaning of "quick" II [K etymologii prilagatelnih so znacheniem "bystryi"] / Zhanna Varbot // Etymology 1988 – 1999 / Moscow : Nauka, 1993. – P. 44 – 49.
2. Dronova L.P. Reconstruction in comparative studies and cognitively oriented linguistics / L.P. Dronova // Messenger of Tomsk State University / Philology Series. – Tomsk : Tomsk State University Press, 2012. – № 4 (20). – P. 24 – 31.
3. Etymological Dictionary of Ukrainian in 7 volumes / ed. by O.S. Melnychuk. – Kyiv : Naukova Dumka, 1982 -2012. - V. 1. – 634 p.; 1982. – V. 2. – 553 p.; 1985. – V. 5. – 705 p. 2006.
4. Korolyova A. V. Diachronic vector of consciousness and thinking structure research / A.V. Korolyova // Messenger of Kyiv National Linguistic University. Philology Series / [ed. by A.V. Korolyova]. – Kyiv : Kyiv National University Press, 2011. – V. 14. – №1. – P.76 – 85.
5. Lewickiy V. Etymological dictionary of Germanic languages / Viktor Lewickiy. – Vinnitsa : Nova Knyga, 2010. – V.I. – 616 p.
6. Makovsky M. The Amazing world of words and meanings / Illusions and Paradoxes in Lexis and Semantics [Udivitelnyi mir slov i znacheniy. Illyuzii i paradoksy v leksike i semantike] / Mark Makovsky. – Moscow : Vysshaya Shkola, 1989. – 200 p.
7. Nechytaylo I. M. History and Typology of the Proto-Slavic Dialectisms : [monograph] / I.M. Nechytaylo. – Kyiv : Kyiv National University Press, 2011. - 365 p.
8. Tsaregorodtseva O.V. Russian lexemes denoting *light* in the Indo-European Context. Autoabstract to diss. ... Candidate philol. sciences : 10.02.01./ Tsaregorodtseva Oksana Viktorovna. – Tomsk, 2009. – 27 p.
9. Etymological dictionary of Slavonic languages : Protoslavonic lexical fund / ed. by O.N. Trubachev. – V. 2. – 238 p. – Moscow : Nauka, 1975; - V. 6. – 222 p. – Moscow : Nauka, 1979; - V. 16. – 264 p. – Moscow : Nauka, 1990. – V. 19. – 254 p. – Moscow ; Nauka, 1992.
10. Blank A. Words and Concepts in Time: Towards Diachronic Cognitive Onomasiology [Electronic Resource] / Andreas Blank. – Mode of access : www.metaphorik.de/01/blank.pdf
11. Klein E. A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language / Ernest Klein. – Amsterdam : Elsevier Publishing Company, 1966 – 1967. – Vol. 1. – 853 p. – Vol. 2. – P. 854 – 1776.
12. Kroonen G. Etymological dictionary of Proto-Germanic / Guus Kroonen. – Leiden- Boston : Brill, 2013. – 794 p.
13. Pokorny J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch / Julius Pokorny – Bern, München : Franke Verlag, 1959. – 1183 p.

Retrospective semantic models of Germanic and Slavonic lexemes denoting *light*

I. Pryshchepchuk

Abstract. The article deals with the elaboration of the semantic models of the lexemes denoting *light* in English and Ukrainian against the background of other Germanic and Slavonic languages beginning with the Proto-Indo-European period up to the present taking into account the key periods in the development of the aforementioned languages. The elaborated schemes are contrasted with a view to finding common and specific features in the development of the protostems and their continuants in the contrasted languages. The article looks into the hypotheses about the motivational features which underlie the meaning of *light* in the Indo-European languages.

Keywords: *protostem, semantic model, motivational feature, continuants, diachrony.*

Ретроспективні семантичні моделі германських і слов'янських светообзначень

І. О. Прищепчук

Анотація. Стаття посвячена описанню моделей семантичного розвитку лексем, які позначають свечення в англійському і українському мові на фоні інших германських і слов'янських мов. Описані схеми порівнюються з метою знаходження загальних і специфічних рис у розвитку протостемів і їх континуантів у порівнюваних мовах. В статті розглянуті гіпотези про мотиваційний ознак, який лежить в основі семантики світла в індоєвропейських мовах

Ключові слова: *праоснова, семантична модель, мотивуючий ознак, континуанти, діахронія.*